

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJĄ IR KALĖJIMŲ DEPARTAMENTĄ PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJOS

2018-03-05 Nr. 4D-2017/1-926
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2017 m. birželio 29 d. gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundą (toliau vadinama – Skundas) dėl Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau vadinama – Teisingumo ministerija, TM) ir Kalėjimo departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau vadinama – KD) pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su galimai netinkamu Pareiškėjo skundo nagrinėjimu.

2. Skunde Pareiškėjas nurodo, kad:

2.1. „2017-05-15 pateikiau skundą Teisingumo ministerijai [...]. 2017-05-23 gavau Teisingumo ministerijos (toliau TM) raštą Nr. (1.23.)7R-4308, pateiktas T. Rutkūno. Rašte nurodoma, kad mano skundas, pagal kompetenciją, persiunčiamas nagrinėti Kalėjimų departamentui (toliau KD) [...]. Su pateiktu raštu nesutinku. Mano skundo turinio esmė, kad aš nesutinku su TIVTT [Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklės; toliau vadinama TIVTT] 15 priede pateiktu Sąrašu [Tardymo izoliatoriuose laikomiems asmenims leidžiamų įsigyti ir turėti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų sąrašas], kadangi Sąrašė nėra įtraukta Skaityklės. [...] manytina, kad nagrinėti mano skundą yra TM prerogatyva, kadangi tai susiję su Sąrašo rengimu, papildymu, tobulinimu ir tai nėra susiję su KD veikla“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta);

2.2. „2017-06-14 gavau KD raštą Nr. 2S-3972, pateiktas T. Masiulionio. Atsakyme cituojama Kauno apygardos administracinio teismo 2015-09-21 nutartis (administracinė byla Nr. [...]), kurioje priimtas sprendimas, kad Skaityklė pagal savo technines charakteristikas, funkcines galimybes negali būti prilyginta informacinėms laikmenoms, kas prieštarauja TM 2015-12-18 rašte Nr. (1.39)7R-8735 (pateikta SK įstaigai) išsakytai nuomonei, kad Skaityklės gali būti prilygintos informacinei laikmenai. T. Masiulionis nurodo, kad TIVTT 15 priede nustatytas Sąrašas yra baigtinis bei draudžia įsigyti ir turėti Skaitykles. Be to, teigia, kad, KD manymu, šiuo metu nėra tikslinga įrašyti į TIVTT 15 priedą Skaitykles.“

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2017 m. liepos 5 d. raštu Nr. 4D-2017/1-926/3D-2015 kreipėsi į Teisingumo ministeriją, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2017 m. liepos 17 d. Seimo kontrolierius gavo 2017 m. liepos 13 d. Teisingumo ministerijos raštą Nr. (1.39.E)7R-5798.

Šiame rašte ir prie jo pridėtuose dokumentuose nurodoma:

4.1. 2017 m. gegužės 15 d. Pareiškėjas kreipėsi į TM su skundu „Dėl draudimo turėti elektronines knygu skaitykles“; šiame kreipimesi Pareiškėjas nurodo, kad „[...] balandžio mėn. kreipiausi į įstaigos [Šiaulių tardymo izoliatorius; toliau vadinama ir ŠTI] Apsaugos ir priežiūros skyriaus pareigūną, atsakingą už aparatūros priėmimą ir tikrinimą. Pareigūno teiravausi, ar man galima turėti Skaityklę [...], prašiau [...] atsakyti ŠTI [Šiaulių tardymo izoliatoriaus] administracijos poziciją šiuo klausimu. 2017-05-01 asmeninio pokalbio metu pareigūnas mane informavo, kad Skaityklės aš turėti negaliu, įstaigos administracija jos neleis priimti iš artimųjų, kadangi, vadovaujantis Suėmimo vykdymo įstatymo (toliau SVĮ) 32 str. 3 d., „Suimtiesiems draudžiama su savimi turėti maisto produktų, daiktų ir būtiniausių reikmenų, kurie nenumatyti tardymo izoliatoriuose laikomiems asmenims leidžiamų įsigyti ir turėti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų sąraše. Skaityklė nėra įtraukta į sąrašą (toliau Sąrašas). [...] Nors Teisingumo ministerijos pareigūnai išreiškė nuomonę, kad „[...] elektroninių knygu skaityklės gali būti laikomos informacijos ir duomenų laikmenomis, kurias nuteistiesiems (suimtiesiems) leidžiama turėti su savimi“, tačiau teisės aktuose tiesiogiai neįtvirtinus, kad suimtieji gali įsigyti ir turėti elektronines knygu skaitykles, laisvės atėmimo vietų administracijai šiuo klausimu paliekama diskrecija. Atsižvelgiant į tai, Teisingumo ministerijai rekomenduotina papildyti TIVTT 15 priede pateiktą suimtiesiems leidžiamų įsigyti ir turėti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų sąrašą, numatant, kad nuteistieji gali įsigyti ir naudotis elektroninėmis knygu skaityklėmis“; (

4.2. „[...] skunde [2017 m. gegužės 15 d. Pareiškėjo kreipimesi į Teisingumo ministeriją] taip pat yra išdėstytos aplinkybės, sudarančios pagrindą manyti, kad pareiškėjas kartu ginčija ir konkretų Šiaulių tardymo administracijos sprendimą – atsisakyti leisti jam įsigyti ir tardymo izoliatoriuje su savimi turėti elektroninę skaityklę. [...]. Todėl, siekiant veiksmingai išspręsti pareiškėjui rūpimą klausimą, t. y., visų pirma atlikti administracinę procedūrą (išnagrinėti skundą) ir nustatyti, ar [...] Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracija priėmė teisėtą sprendimą atsisakyti pareiškėjui leisti įsigyti elektroninių knygu skaityklę, vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 14 straipsnio 8 dalimi, pareiškėjo skundas buvo persiųstas Kalėjimų departamentui, jį pagal kompetenciją išnagrinėti ir pateikti pareiškėjui kitą rūpimą informaciją“;

4.3. „Atkreipiame dėmesį, kad Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija laikosi nuoseklios pozicijos, jog laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims yra draudžiama naudotis elektros prietaisais, kurių pagalba jie galėtų prisijungti prie interneto ryšio. Kadangi daugelis elektroninių knygu skaityklių modelių turi technines galimybes priimti / perduoti informaciją naudojantis interneto ryšiu [...], šis įrenginys nėra įtrauktas į Suimtiesiems leidžiamų įsigyti ir turėti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų sąrašą (toliau – Sąrašas). **Tačiau tais atvejais, kai elektroninių knygu skaityklė (atsižvelgiant į konkretaus modelio technines charakteristikas) neturi galimybių priimti / perduoti informacijos naudojantis interneto ryšiu (t. y., informaciją (elektronines knygas) į skaityklę galima įkelti tik laidinių jungčių pagalba iš kompiuterio), elektroninių knygu skaityklės gali būti laikomos informacijos ir duomenų laikmenomis, kurias [...] suimtieji gali turėti su savimi, jeigu jų talpa neviršija 35 GB“;**

4.4. „Siekdami, kad ateityje būtų išvengta bet kokių nesusipratimų ir atsižvelgdami į tai, kad Kalėjimų departamentas yra metodiškai vadovaujanti institucija, kuri atsakinga ir už vieningos teisės taikymo praktikos jam pavaldžiose įstaigose formavimą, šiuo raštu prašome Kalėjimų departamentą užtikrinti, kad laisvės atėmimo vietų administracijos, sprendamos klausimus dėl

leidimo suimtiesiems (nuteistiesiems) įsigyti ir turėti elektroninių knygų skaitykles, vadovautūsi šiame rašte nurodytais kriterijais.“

5. Seimo kontrolierius 2017 m. liepos 5 d. raštu Nr. 4D-2017/1-926/3D-2017 kreipėsi į KD, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2017 m. liepos 20 d. Seimo kontrolierius gavo 2017 m. liepos 19 d. KD raštą Nr. 1S-2803.

Šiame rašte ir prie jo pridėtuose dokumentuose nurodoma:

5.1. 2017 m. gegužės 26 d. KD buvo gautas iš Teisingumo ministerijos persiūstas 2017 m. gegužės 15 d. Pareiškėjo skundas;

5.2. 2017 m. birželio 14 d. KD raštu Nr. 2S-3972 buvo atsakyta į šios pažymos 5.1 punkte nurodytą skundą; šiame rašte rašoma, kad „[...] laisvės atėmimo vietų įstaigose esantiems asmenims draudžiama įsigyti ir turėti elektronines knygų skaitykles.“

Tyrimui reikšmingi teisės aktai

6. Lietuvos Respublikos suėmimo vykdymo įstatymo (SVĮ):

49 straipsnis „Pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas“ – „1. Tardymo izoliatorių pareigūnų veiksmai ir sprendimai skundžiami Bausmių vykdymo kodekso 183 straipsnyje nustatyta tvarka. [...].“

7. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau vadinama – BVK):

183 straipsnis „Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas“ – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. [...].“

8. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (įstatymo redakcija, galiojusi nuo 2015 m. gegužės 1 d. iki 2017 m. kovo 31 d.) (toliau vadinama – VAI):

8.1. 3 straipsnis „Viešojo administravimo principai“ – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: 1) įstatymo viršenybės. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai aktai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais; 2) objektyvumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs; [...] 4) nepiktnaudžiavimo valdžia. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektams draudžiama atlikti viešojo administravimo funkcijas neturint šio įstatymo nustatyta tvarka suteiktų viešojo administravimo įgaliojimų arba priimti administracinius sprendimus, siekiant kitų, negu įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nustatyta, tikslų; [...].“

8.2. 14 straipsnio „Prašymų ir skundų nagrinėjimas“ 8 dalis – „Jeigu viešojo administravimo subjektas pagal kompetenciją negali spręsti prašyme išdėstytų klausimų ar priimti administracinės procedūros sprendimo dėl skunde išdėstyto klausimo, jis jo nenagrinėja ir ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo ar skundo gavimo dienos persiunčia jį kompetentingam viešojo administravimo subjektui, ir apie tai praneša asmeniui. Jeigu nėra kito viešojo administravimo subjekto, kuriam galėtų perduoti prašymą ar skundą nagrinėti pagal kompetenciją,

jis ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo ar skundo gavimo dienos apie tai praneša asmeniui paaiškindamas jo prašymo ar skundo nenagrinėjimo priežastis.“

Tyrimui reikšminga Lietuvos Respublikos teismų praktika

9. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau vadinama – LVAT) 2012 m. gruodžio 20 d. sprendime, priimtame administracinėje byloje Nr. A-822-3206-12, konstatavo:

„Pagal Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto (2008 m. lapkričio 6 d. įstatymo Nr. X-1791 redakcijos) 5 straipsnį, Kalėjimų departamentas ir jam pavaldžios įstaigos (pagal Statuto 2 straipsnio 1 dalį, pataisos namai yra Kalėjimų departamentui pavaldi įstaiga) savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Bausmių vykdymo kodeksu, Baudžiamuoju kodeksu, Baudžiamojo proceso kodeksu, Suėmimo vykdymo įstatymu, kitais įstatymais, šiuo statutu, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis ir kitais teisės aktais. Pagal Statuto 4 straipsnį, Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų veikla grindžiama teisingumo, teisėtumo, žmogaus teisių ir laisvių gerbimo, suimtųjų ir nuteistųjų lygybės prieš suėmimo ir bausmių vykdymo įstatymus, humanizmo, bausmių vykdymo individualizavimo, progresyvaus bausmių atlikimo ir viešumo principais. Panevėžio pataisos namai ir Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, kaip viešojo administravimo subjektai, be minėtų specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, pavyzdžiui: įstatymo viršenybės, reiškiančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, *objektyvumo*, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principus (Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punktą).“

Tyrimo išvados

10. Atsižvelgiant į Skunde aprašytas aplinkybes, tyrimas bus atliekamas ir išvados bus pateikiamos dėl kiekvienos iš šių dalių atskirai:

10.1. dėl Teisingumo ministerijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nepagrįstai persiunčiant Pareiškėjo skundą nagrinėti KD;

10.2. dėl KD pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su galimai netinkamu Pareiškėjo skundo nagrinėjimu.

Dėl Teisingumo ministerijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nepagrįstai persiunčiant Pareiškėjo skundą nagrinėti KD

11. Skunde nurodoma, kad Pareiškėjas kreipėsi į Teisingumo ministeriją, prašydamas papildyti teisinį reglamentavimą, susijusį su leidžiamais / draudžiamais suimtiesiems turėti daiktais, tačiau jo skundas buvo persiustas nagrinėti KD, kuris neturi įgaliojimų spręsti minėtą klausimą.

12. VAĮ 14 straipsnyje (šios pažymos 8.2 punktą) įtvirtinta, kad viešojo administravimo subjektas, pagal kompetenciją negalintis spręsti prašyme išdėstytų klausimų ar priimti administracinės procedūros sprendimo dėl skunde išdėstyto klausimo, prašymo / skundo nenagrinėja ir ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo ar skundo gavimo dienos persiunčia jį kompetentingam viešojo administravimo subjektui.

13. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad 2017 m. gegužės 15 d. Pareiškėjas kreipėsi į Teisingumo ministeriją; kreipimesi buvo nurodyta, kad ŠTI pareigūnai netenkino Pareiškėjo prašymo leisti turėti elektroninę knygų skaityklę, todėl būtų tikslinga papildyti nustatytą teisinį

reglamentavimą ir įtvirtinti galimybę suimtiesiems turėti elektronines knygų skaitykles, t. y., Pareiškėjas siekė, kad TM įvertintų ŠTI pareigūnų veiksmus (neveikimą), galimai nepagrįstai atsisakant leisti jam turėti elektroninę knygų skaityklę, ir imtųsi priemonių jo pažeistai teisei apginti. Teisingumo ministerija nustatė, kad pagal BVK 183 straipsnio (šios pažymos 7 punktas) nuostatas minėtus ŠTI pareigūnų veiksmus (neveikimą) yra kompetentingas vertinti KD, todėl vadovaudamasis VAI 14 straipsnio nuostatomis pagrįstai 2017 m. gegužės 15 d. Pareiškėjo skundą persiuntė nagrinėti KD pagal kompetenciją.

14. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Skundo dalis dėl Teisingumo ministerijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nepagrįstai persiunčiant Pareiškėjo skundą nagrinėti KD, yra nepagrįsta.

Dėl KD pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su galimai netinkamu Pareiškėjo skundo nagrinėjimu

15. Skunde nurodoma, kad Pareiškėjas iš KD gavo neteisėtą ir nepagrįstą atsakymą į jo 2017 m. gegužės 15 d. kreipimąsi, kuris KD buvo persiųstas iš Teisingumo ministerijos.

16. Nagrinėdamas pareiškėjų skundus KD, kaip viešojo administravimo subjektas, be specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, tarp jų, ir objektyvumo principo, kuris reiškia, kad oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs. Pažymėtina, kad LVAT, atskleisdamas objektyvumo principo turinį, 2011 m. balandžio 19 d. nutartyje nurodė, jog laisvės atėmimo institucijų, t. y., ir KD, sprendimuose turi būti aiškiai nurodyti objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis pagrįsti sprendimo motyvai (šios pažymos 9 punktas).

17. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad 2017 m. gegužės 26 d. KD buvo gautas iš Teisingumo ministerijos persiųstas 2017 m. gegužės 15 d. Pareiškėjo skundas; 2017 m. birželio 14 d. KD raštu Nr. 2S-3972 buvo atsakyta į šį skundą; 2017 m. birželio 14 d. KD rašte Nr. 2S-3972 nurodoma, kad „[...] laisvės atėmimo vietų įstaigose esantiems asmenims draudžiama įsigyti ir turėti elektronines knygų skaitykles“.

Seimo kontrolierius pažymi, kad TM, kuri yra teisės aktais įgaliota formuoti valstybės politiką nacionalinės teisinės sistemos plėtros, baudžiamosios teisės, baudžiamojo proceso, suėmimo, bausmių ir probacijos vykdymo srityse ir organizuoti, koordinuoti bei kontroliuoti šios valstybės politikos įgyvendinimą, laikosi pozicijos, jog *tais atvejais, kai elektroninių knygų skaityklė (atsižvelgiant į konkretaus modelio technines charakteristikas) neturi galimybių priimti / perduoti informacijos naudojantis interneto ryšiu (t. y., informaciją (elektronines knygas) į skaityklę galima įkelti tik per laidines jungtis iš kompiuterio), elektroninių knygų skaityklės gali būti laikomos informacijos ir duomenų laikmenomis, kurias suimtieji gali turėti su savimi, jeigu jų talpa neviršija 35 GB* (šios pažymos 4.3 punktas). Ši aplinkybė leidžia teigti, kad 2017 m. birželio 14 d. KD rašte Nr. 2S-3972 nurodytas teiginys, kad laisvės atėmimo vietų įstaigose esantiems asmenims *visais atvejais* yra draudžiama įsigyti ir turėti elektronines knygų skaitykles, neatitinka Teisingumo ministerijos formuojamos politikos suėmimo vykdymo srityje.

18. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Skundo dalis dėl KD pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su galimai netinkamu Pareiškėjo skundo nagrinėjimu, yra pagrįsta.

Atkreiptinas dėmesys, kad po Seimo kontrolieriaus kreipimosi Teisingumo ministerija ėmėsi priemonių spręsti klausimą dėl galimai nepagrįstai laisvės atėmimo įstaigose ribojamos asmenų teisės turėti elektronines knygų skaitykles (šios pažymos 4.4 punktas), todėl šiuo atveju Seimo kontrolieriaus rekomendacija yra neteiktina.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAI

19. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X Skundo dalį dėl Teisingumo ministerijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nepagrįstai persiunčiant Pareiškėjo skundą nagrinėti KD, atmesti.

20. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X Skundo dalį dėl KD pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su galimai netinkamu Pareiškėjo skundo nagrinėjimu, pripažinti pagrįsta.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas